

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

*Ляліна Н.С., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця*

На сьогоднішній день аграрний сектор економіки України відіграє важливу роль у адаптації та інтеграції національних стратегій і програм до Цілей сталого розвитку до 2030 р., ухвалених Організацією Об'єднаних Націй. Від траєкторії подальшого розвитку агробізнесу в значній мірі залежить економічне зростання, соціальний розвиток та підвищення рівня екологічної безпеки країни. Особливої актуальності набуває створення та розвиток підприємств, спроможних забезпечити виробництво високоякісного продовольства і сировини, сприяти поліпшенню здоров'я і добробуту населення, дотримуватися вимог екології і охорони навколишнього середовища. Зважаючи на це виникає необхідність у своєчасній, комплексній оцінці ефективності діяльності підприємств, яка б поряд із економічною, враховувала б соціальну та екологічну складові. Це стало б підґрунтям для прийняття виважених управлінських рішень, які б забезпечили їх стабільний подальший розвиток.

Питання щодо оцінки фінансового стану підприємств, їх економічної ефективності широко представлені у наукових працях А.О. Азарова, Л.В. Горбатової, А.І. Дмитренко, Я.В. Долгіх, О.Б. Назаркевич, О.І. Олексюк О.В. Рузакова, Г.О. Швиданенко, Д.В. Шияна [1-5] та інших. Разом з тим, не достатньо уваги приділяється оцінці соціальній та екологічній ефективності.

Тоді як вже на даному етапі, з метою забезпечення Концепції сталого розвитку в сільському господарстві, обираючи стратегію розвитку підприємства, варто зосереджуватися не тільки на отриманні високих показників ефективності функціонування, але й приділяти значну увагу збереженню навколишнього природного середовища та розвитку соціальної інфраструктури.

Здійснення комплексної оцінки ефективності діяльності підприємств агробізнесу дозволить визначити ефективність ведення їх господарської діяльності з урахуванням природно-кліматичних і територіальних особливостей, визначити загальний рівень розвитку аграрного сектора і сільських територій, а також запропонувати перспективні напрями їх подальшого ефективного розвитку.

Враховуючи аналіз літературних джерел для проведення комплексної оцінки ефективності пропонується використовувати такі групи показників:

показники рівня інтенсивності виробничої діяльності (площа с.-г. угідь на 1 підприємство, га; площа с.-г. угідь на 1 працівника, га; виробничі витрати на 1 га с.-г. угідь, грн; внесено мінеральних добрив на 1 га посівної площі, кг п.р., кількість умовного поголів'я на 100 га с.-г. угідь, ум. гол);

показники рівня ефективності виробництва (вироблено с.-г. продукції на 1 га с.-г. угідь, грн; окупність витрат на виробництво зернових та зернобобових культур; окупність витрат на виробництво соняшнику; окупність витрат на виробництво приросту ВРХ; окупність витрат на виробництво молока; окупність витрат на виробництво приросту свиней);

показники рівня соціальної спрямованості (рівень розораності, %; внесено органічних добрив на 1 га посівної площі, т; частка інтенсивних культур у загальній посівній площі, %);

показники рівня екологічного навантаження (середньомісячна заробітна плата на 1 працівника, грн; вироблено продукції сільського господарства на 1 працівника, тис. грн; частка найманих працівників, %).

Їх використання дозволить враховувати особливості аграрної сфери кожного регіону України.

В основу проведення комплексної оцінки ефективності діяльності аграрних підприємств України покладено методичний підхід запропонований Назаркевич О.Б., який передбачає визначення середньозважених індексів показників рівня інтенсивності, виробництва та ефективності, екологічного навантаження й соціальної спрямованості в межах областей України [5].

На першому етапі комплексної оцінки визначають часткові співвідношення зональних показників до середніх в Україні. На другому етапі – обчислення інтегрального індексу показників ефективності діяльності аграрних підприємств окремо по кожній групі: рівнем інтенсивності, ефективності виробництва, екологічного навантаження на поверхню землі та соціальної спрямованості. Далі на основі середньозважених показників визначається індекс успішності діяльності аграрних підприємств у розрізі областей.

За результатами аналізу діяльності аграрних підприємств в Україні у 2017 р., 2018 р. було встановлено, що: характерною особливістю для підприємств всіх областей України є високий рівень розораності сільськогосподарських угідь; основними причинами низького рівня ефективності діяльності підприємств в областях з високим рівнем природного потенціалу є порушення науково-обґрунтованих сівозмін та високий рівень збитковості галузі тваринництва; низький рівень інтегрального індексу успішності діяльності аграрних підприємств свідчить про необхідність враховувати економічні, соціальні, екологічні, зональні відмінності, обираючи стратегії їх подальшого розвитку.

Література:

1. Азарова А.О., Рузакова О.В. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 172 с.
2. Долгіх Я.В. Оцінка загальної ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств методом DEA. *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 46-51.
3. Шиян Д.В., Горбатова Л.В. Комплексна оцінка ефективності використання підприємствами земель сільськогосподарського призначення. Харків: Міськдрук, 2014. 184 с.
4. Швиданенко Г.О., Дмитренко А.І., Олексюк О.І. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2008. 344 с.
5. Назаркевич О.Б. Державне регулювання розвитку малого аграрного підприємництва в Україні: дис. канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2017. 271 с.